

تئوری بانکداری آزاد

عرضه پول با استفاده از رقابت در انتشار ارز

- سرشناسه سلجین، جورج ا.ا، ۱۹۵۷- م. Selgin, George A., 1957-
عنوان و نام پدیدآور تئوری بانکداری آزاد: عرضه پول با استفاده از رقابت در انتشار ارز/ جورج سلجین؛
ترجمه محمد جوادی - محمد سرافراز. تهران: آماره، ۱۴۰۴.
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری ۴۰۰ ص.
شابک 978-622-7326-92-5
وضعیت فهرست‌نویسی فیپا
یادداشت عنوان اصلی:
The theory of free banking : money supply under competitive note issue.
عنوان دیگر عرضه پول با استفاده از رقابت در انتشار ارز.
موضوع بانک و بانکداری -- Banks and Banking، عرضه پول -- Money supply
سیاست پولی -- Monetary policy،
بانک و بانکداری مرکزی -- Banks and banking, Central
شناسه افزوده جوادی، محمد، ۱۳۶۲-، مترجم
شناسه افزوده سرافراز، محمد، ۱۳۷۷-، مترجم
رده‌بندی کنگره HG۱۵۸۶
رده‌بندی دیویی ۳۳۲/۴
شماره کتابشناسی ملی ۸۹۰۳۶۴۹

تئوری بانکداری آزاد

عرضه پول با استفاده از رقابت در انتشار ارز

جورج سلجین

محمد جوادی ■ محمد سرافراز

نشر آماره
Nashr-e-Amareh, MMXXV ش

نشرآماره

عنوان کتاب: تئوری بانکداری آزاد؛

عرضه پول با استفاده از رقابت در انتشار ارز

نویسنده: جورج سلجین

ترجمه: محمد جوادی، محمد سرافراز

شابک: ۵-۹۲-۷۳۲۶-۶۲۲-۹۷۸

نوبت چاپ: اول؛ ۱۴۰۴

تیراژ: ۳۰۰ نسخه

هرگونه کپی برداری، اسکن و میکروفیلیم، جزئی یا کلی بدون اجازه مکتوب نشر آماره ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد. نقل قول مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

محتوای اصلی کتاب بازتاب اندیشه‌های پدیدآورنده (ها) توسط ناشر می‌باشد و مسئولیت درستی آن به عهده ایشان می‌باشد.

ش تمامی حقوق چاپ و نشر برای نشر آماره محفوظ است.

Title: The Theory of Free Banking: Money Supply under Competitive Note Issue

Author: George A. Selgin

Translators: M. Javadi & M. Sarafranz

ISBN: 978-622-7326-92-5

The 1st Edition Published: 2025

Circulation: 300 impression

No portion of this book may be reproduced, by any process or technique, without the express written consent of the publisher (Amareh Press). Quoting material is permitted with proper attribution.

The views expressed in this book represent those of the individual Authors and Editors. These views do not necessarily reflect endorsement by the Publisher (Amareh Press).

ALL RIGHTS RESERVED: for the Amareh Press.

دفتر مرکزی نشر آماره: تهران، میدان انقلاب، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دوازده فروردین، پلاک ۳۱۶،

واحد ۴ تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱

برای آگاهی از اطلاعات بیشتر به وبسایت نشر آماره مراجعه کنید:

www.nashreamareh.ir

تقديم به

دکتر موسی غنی نژاد

فهرست کلی مطالب

سخن مترجمان.....	۱۳
بخش نخست: چارچوب بحث.....	۳۳
۱. چشم‌انداز بحث.....	۳۵
۲. تطور نظام بانکداری آزاد.....	۶۵
بخش دوم: بانکداری آزاد و تعادل پولی.....	۱۰۹
۳. انبساط اعتباری و تقاضای ثابت پول.....	۱۱۱
۴. تعادل پولی.....	۱۴۱
۵. تغییرات تقاضای پول درونی.....	۱۶۷
۶. الزامات ذخایر اقتصادی.....	۱۷۹
بخش سوم: بانکداری آزاد و بانکداری مرکزی.....	۲۱۱
۷. معمای بانکداری مرکزی.....	۲۱۳
۸. عرضه ارز.....	۲۴۹
۹. ثبات و کارآمدی.....	۲۸۵
۱۰. سایر انتقادات به بانکداری آزاد.....	۳۲۱
۱۱. بانکداری آزاد و اصلاحات پولی.....	۳۶۵
نتیجه‌گیری.....	۳۸۳

فهرست تفصیلی کتاب

سخن مترجمان	۱۳
مقدمه نویسنده برای مخاطبان فارسی زبان	۱۷
مقدمه نویسنده	۲۱
مقدمه لورنس وایت	۲۵
بخش نخست: چارچوب بحث	۳۳
۱. چشم انداز بحث	۳۵
اهداف و چارچوب های طرح این پژوهش	۳۶
پیشینه تاریخی	۴۰
تجربه ایالات متحده آمریکا	۵۳
۲. تطوّر نظام بانکداری آزاد	۶۵
پول کالایی	۶۷
تکامل بانکداری	۷۰
انتقال پذیری و نقدپذیری	۷۴
مزایای بدیل های اعتباری	۷۶
مبادلات ارزی سامان یافته	۷۹
اتاق تسویه بین بانکی	۸۶
نظام بانکداری آزاد توسعه یافته	۹۲
تعادل بلندمدت	۱۰۰
بخش دوم: بانکداری آزاد و تعادل پولی	۱۰۹
۳. انبساط اعتباری و تقاضای ثابت پول	۱۱۱
قاعده اندوخته های (ذخایر) مازاد	۱۱۱

- ۱۱۶..... اصل تسویه معکوس
- ۱۲۰..... تمایز برندها در انتشار پول های بانکی
- ۱۳۰..... انتشار انحصاری پول بانکی
- ۱۳۵..... تورم استرالیا پس از ۱۹۱۰
۴. تعادل پولی ۱۴۱
- ۱۴۱..... تقاضای پول
- ۱۴۴..... بازار پول درونی و بازار وجوه قابل استقراض
- ۱۴۷..... آرای برخی اندیشمندان
- ۱۵۴..... انتقال اعتبار، خلق اعتبار و پس انداز اجباری
۵. تغییرات تقاضای پول درونی ۱۶۷
- ۱۶۸..... افزایش تقاضای پول
- ۱۷۳..... کاهش تقاضای پول
۶. الزامات ذخایر اقتصادی ۱۷۹
- ۱۷۹..... تئوری کانزرویشین
- ۱۸۲..... مؤلفه های مؤثر بر تقاضای اندوخته ها
- ۱۸۵..... تغییرات همگن در تقاضای پول
- ۱۹۲..... نوسان ضریب تکاثر اندوخته ها
- ۱۹۵..... تبانی برای انبساط اعتباری
- ۱۹۹..... بانک ها به مثابه واسطه گران مالی
- بخش سوم: بانکداری آزاد و بانکداری مرکزی ۲۱۱
۷. معمای بانکداری مرکزی ۲۱۳
- ۲۱۴..... مسئله اطلاعات و دانش
- ۲۲۱..... مسئله عرضه پول
- ۲۲۶..... نارسایی دستورالعمل های پولی

۸. عرضه ارز.....	۲۴۹
تقاضای نسبی ارز.....	۲۵۰
عرضه ارز در بانکداری آزاد.....	۲۵۴
عرضه ارز انحصاری.....	۲۵۶
ابزارهای تعدیل ذخایر.....	۲۵۹
شواهد تاریخی.....	۲۶۶
پیوست: فرمول تأمین کسری ذخایر.....	۲۷۵
۹. ثبات و کارآمدی.....	۲۸۵
بی‌عدالتی‌ها؛ قرض دهندگان و قرض گیرندگان.....	۲۸۵
شوک عرضه پول کالایی.....	۲۹۰
هراس عمومی و هجوم به بانک‌ها.....	۲۹۷
کارایی بانکداری آزاد.....	۳۰۸
۱۰. سایر انتقادات به بانکداری آزاد.....	۳۲۱
خرد جمعی و نقد بانکداری آزاد.....	۳۲۲
کلاهبرداری و جعل.....	۳۲۶
تحدید رشد اقتصادی و اشتغال کامل.....	۳۳۱
عرضه پول و انحصار طبیعی.....	۳۳۲
کالای عمومی و آثار جانبی.....	۳۳۸
آیا به «آخرین وام‌دهنده» نیاز داریم؟.....	۳۴۷
اقتضائات و مصلحت‌اندیشی.....	۳۵۳
۱۱. بانکداری آزاد و اصلاحات پولی.....	۳۶۵
قواعد، صلاح‌دید مقامات، یا آزادی.....	۳۶۵
یک پیشنهاد عملی برای اصلاحات.....	۳۷۲
نتیجه‌گیری.....	۳۸۳

سخن مترجمان

مطالعه تاریخ پول و بانک، همیشه مثل تاریخ جنگ‌ها و جنگاوران جذاب است؛ شاید چون پول هم بوی خون می‌دهد. تاروپود تاریخ پول را می‌توان از دو حیث مطالعه کرد. نخست منطق اقتصادی ارزشمندی و ارزش پول، که آن را مثل خون به جریان انداخته است؛ و دیگری منطق سیاسی کنترل پول که همیشه با جنگ و خون به کرسی نشسته است. سلجین در این کتاب به منطق اقتصادی پول و بانک می‌پردازد ولی کاوش در تاریخ سیاسی پول را به عهده نمی‌گیرد.

زبان سلجین ساده است و روان. شور و حرارت ندارد. اتصالی به خون گرم ندارد. یکسره از عقل سرد برخاسته است. با یک مثال خیالی شروع می‌کند و زمین بازی را تعریف می‌کند. در این کتاب، اقتصاد علم‌گُنش‌های داوطلبانه است و سیاست علم کاربرد قوه قهریه. بجز چند مفهوم کلیدی نظیر «تسویه معکوس»، ایرادی ندارد که فهم دقیق برخی توضیحات را به تأخیر بیندازید و پیش بروید. مهابت دلالت‌های تئوری بانکداری آزاد شما را وادار خواهد کرد دوباره و سه‌باره کتاب را بخوانید و حتی سراغ آثار اقتصاد پولی ورا اسمیت، فریدریش فون هایک و مورای روتبارد هم بروید.

شرح و تبیین بانکداری آزاد هرگز در ایران، از زبان اندیشمندان و اقتصاددانان و پژوهشگران متخصص در این بحث، به سمع و نظر دانشجویان و علاقه‌مندان نرسیده است. معمولاً گزیده‌ای از موضوعات مرتبط با آن بیان شده است و معدود افرادی در این زمینه مطالعات تفصیلی داشته‌اند. تاریخ بانکداری آزاد نیز به کلی وارونه روایت شده است. این کتاب فرصتی فراهم می‌کند تا اندیشه خود را از انحصار روایت فاتحان تاریخ بیرون بکشیم.

ما در عصر بانکداری مرکزی چشم به جهان گشوده‌ایم. در این اتمسفر تنفس کرده‌ایم و مثل ماهی در این اقیانوس پرورش یافته‌ایم. کمتر توجه کرده‌ایم که بانکداری مرکزی فقط حدود یک قرن است که سیطره یافته است. و علی‌رغم این مدت کوتاه،

تقریباً به پایان عمر خود رسیده است. از یک سو مبتکران ارزشهای دی جی تال بانک مرکزی می‌روند که وارث پدر فرتوت خود باشند. و از سوی دیگر هواداران پول‌های خصوصی، بیت‌کوینرها و سایرین تلاش می‌کنند انحصار پولی بانک‌های مرکزی را بشکنند و رقابت پولی برپا دارند. بنابراین اقتصاددان و اقتصادخوان امروزی نیاز دارد بیش از پیش برای فهم ادعاهای رقیب، وقت و انرژی و توجه صرف کند و از مواهب طوفان فکری، که همیشه الهام‌بخش است، بهره‌مند باشد. سلجین تا حد زیادی این کار را سهل‌الوصول کرده است.

سرعت تغییرات در دنیای امروز آن قدر زیاد شده است که احتمالاً خیلی زود، پول و بانک باید دوباره پوست بپندازند و نیازمند ابزارهای نوین پولی و مالی خواهیم بود. می‌دانیم که هیچ راه ملوکانه‌ای برای آموزش هندسه وجود ندارد؛ فلذا باید همه بضاعت بشر در ایده‌پردازی را به کار بگیریم و رنج آبیاری مزرعه فردا را بر خود هموار سازیم. انتظار نمی‌رود اندیشمندان جوان به تقلید از توصیه‌های ارشمیدس‌ها و نیوتن‌ها و فریدمن‌ها و سلجین‌ها بسنده کنند. این آغاز راهی ست که با گام‌های زمان و رهنوردان می‌آید.

ترجمه اولیه این کتاب با یک وقفه طولانی به ویرایش نهایی متصل شد. قرار بود تعدادی از مقالات، که ربط مستقیم و غیرمستقیم با بانکداری آزاد یا جورج سلجین دارند، به این کتاب پیوست شود. ناشر محترم پیشنهاد کردند که آن‌ها را در مجلد دیگری منتشر کنند. در هر حال، آن مجلد پیوست این کتاب خواهد بود و مطالعه آن خالی از لطف نیست.

همه آنچه بعد از این مقدمه می‌آید در متن انگلیسی کتاب با همین ترتیب درج شده‌اند، پاراگراف به پاراگراف و جمله به جمله با متن انگلیسی در تطابق است مگر عباراتی که از سوی مترجمان برای توضیح بیشتر در قلاب [] و با قلم کوچک‌تر به آن‌ها افزوده شده است و پی‌نوشت‌هایی که در پایان آن‌ها نشانه (م.) مشاهده می‌شود.

باید از آقایان دکتر عباس دادجوی توکلی، شیدوش سپهرداد، امیرحسین شکرآبی، علیرضا محمدی و مهران خسروزاده برای مقالاتی که به این کتاب پیوست شده است

صمیمانه تشکر کنیم. آقای فرهاد نوع پرست منت بزرگی برای فراهم کردن امکان چاپ کتاب در انتشارات آماره بر ما دارند.

در پایان باید از آقای رسول قنبری تشکر کنیم. ایشان از سرلطف، زحمت بازخوانی و ویرایش متن را پذیرفتند و با وسواس و دقت بسیاری از ایرادات را رفع کردند.

باید از خانواده‌هایمان سپاسگزار باشیم که فرصت کارکردن روی این کتاب را فراهم کردند. قدردان همه عزیزانی هستیم که نظراتشان در مورد این کتاب را به نشانی RAVARA7@GMAIL.COM می‌فرستند.

مقدمه نویسنده برای مخاطبان فارسی‌زبان

نوشته‌های محمد جوادی سرشار بود از تمجید و تحسین کتاب *تئوری بانکداری آزاد*، و ضمناً حاوی پیام مسرت‌بخشی بود که از آغاز ترجمه فارسی و وجود هماهنگی لازم برای انتشار آن خبر می‌داد؛ اما افزون بر این‌ها، ایشان صمیمانه پرسیده بودند که آیا راهنمایی و توصیه‌ای در مورد ترجمه فارسی آن دارم؟ از جمله این که آیا مایل هستم تغییری در متن اصلی ایجاد کنم یا نه؟ من پاسخ دادم که چیز خاصی مد نظر من نیست. بنابراین، کتابی که پیش روی شماست با نسخه انگلیسی آن که در سال ۱۹۸۸ منتشر شده است هیچ تفاوتی ندارد؛ گرچه اکنون به زبان دیگری منتشر می‌شود. با این حال پیشنهاد کردم که این مقدمه را برای نسخه فارسی کتاب بنویسم، زیرا این امکان را به من می‌دهد تا توضیح دهم گرچه تصمیم گرفتم چیزی را که حین تحصیل در دوره دکتری نوشته بودم تغییر ندهم، اما دلیل تصمیم من این نبود که نمی‌توانستم چیز بهتری بنویسم، بلکه دلیلش این بود که می‌دانستم موضوعات زیادی را باید لحاظ کنم. در هر حال منظورم این نیست که امروز با استدلال‌های اصلی این کتاب موافق نیستم، ولی مطمئنم که اگر قرار باشد این کتاب را دوباره بنویسم، مطالب و استدلال‌های آن را به روشی بسیار متفاوت بیان خواهم کرد؛ و به‌ویژه ادبیات حجیم بانکداری آزاد که بعد از فارغ‌التحصیلی من منتشر شده است، و سوسه‌های زیادی به جانم خواهند انداخت تا از آن‌ها در بازنویسی کتاب بهره ببرم.

گرچه تمایلی به بازنویسی کتابم ندارم، اما مایلیم به چند تصور نادرست در مورد بانکداری آزاد اشاره کنم تا توجه خوانندگان جدید به آن جلب شود و آن‌ها را در نظر بگیرند. نخستین تصور نادرست به معنای «بانکداری آزاد» مربوط می‌شود. من این اصطلاح را به همان معنایی که اروپاییان قرن نوزدهم از اصطلاحاتی نظیر «*la libert* des banques» و «*bankfreiheit*» مراد می‌کردند، استفاده کرده‌ام؛ یعنی ترتیبات و مجموعه‌ای از رویه‌های نهادی که بانک‌های تجاری در انتشار «پول‌های بانکی» قابل

بازخريد، اعطای سپرده و مدیریت امور سپرده‌ها آزاد بودند، و درعين حال مقررات اندکی در مورد آنها وجود داشت. معنای «بانکداری آزاد» در تاريخ ايالات متحده بسيار متفاوت بود و می‌تواند افراد را سردرگم کند: قوانين «بانکداری آزاد» (به‌ويژه در سال‌های قبل از جنگ داخلی ايالات متحده، و مسامحتاً طی دهه ۱۸۵۰ در کانادا) درواقع قوانینی بودند که یک جور رویه عمومی در بنگاه‌داری را برای بانک‌ها تدارک می‌دیدند، تا «بانکداری آزاد» بتواند جایگزین نظام بانکی مبتنی بر صدور «امتیازنامه و پروانه فعالیت»^۱ باشد که در آن تأسیس هر بانک جدید مستلزم اجازه‌ای بود که باید از طریق مصوبات قانون‌گذاران صادر می‌شد. علی‌رغم این‌که این بانک‌ها را بانک‌های «آزاد» نامیده‌اند، آن‌ها تحت قوانینی تأسیس می‌شدند که با «مقررات‌گذاری اندک» فاصله بسیار زیادی داشت. به عنوان مثال، این بانک‌ها اجازه نداشتند هیچ شعبه‌ای تأسیس کنند، درحالی‌که تأسیس شعب یکی از ویژگی‌های مهم بانک‌های «آزاد» (به معنای اروپایی) محسوب می‌شود، یا این‌که این بانک‌ها مجبور بودند اوراق بهادار خاصی (معمولاً اوراق بهادار دولتی) را به عنوان پشتوانه «پول‌های بانکی» خود توثیق کنند؛ قرار بود این اوراق بهادار امنیت و سلامت «پول‌های بانکی» را ضمانت کنند، اما معلوم شد که این اوراق بهادار هر چیزی می‌توانستند باشند بجز ضامن امنیت و سلامت. گرچه کتاب *تئوری بانکداری آزاد*، «بانکداری آزاد» به سبک ايالات متحده را نیز مختصراً مورد بحث قرار داده است، اما «بانکداری آزاد» به سبک اروپایی که واقعی‌تر و دقیق‌تر است را در کانون خود دارد.

دومین مورد این است که تصور می‌شود «بانکداری آزاد» حتی اگر به استاندارد پولی مبتنی بر فلزات گران‌بها نیاز نداشته باشد، نهایتاً به نوعی استاندارد کالایی نیاز دارد. گرچه «بانکداری آزاد» واقعی در طول تاريخ بر استاندارد طلا یا استاندارد نقره اتکا داشته است، اما «نظام بانکداری آزاد» می‌تواند بر اساس هر نوع پایه پولی (از جمله پول دستوری و پول‌های غیرکالایی) استوار باشد. من در این کتاب پیشنهاد کرده‌ام «نظام بانکداری آزاد» بر اساس دلار ايالات متحده شکل بگیرد. شوربختانه پیشنهاد من

1 Charte system

سبب نشد آحاد جامعه از این تصور که برای استقرار «نظام بانکداری آزاد» باید استاندارد طلا را احیا کرد، دست بردارند؛ و همچنین عموم مردم هنوز به گفتن جملاتی نظیر «بانکداری آزاد تورم را به کلی حذف خواهد کرد» ادامه می دهند، درحالی که نرخ تورم در یک اقتصاد بیش از آنکه به نظام بانکی آن اقتصاد بستگی داشته باشد به پایه پولی آن اقتصاد بستگی دارد.

سومین و آخرین تصور نادرست این است که «بانکداری آزاد» همان چیزی است که فریدریش فون هایک هنگام نوشتن کتاب های انتخاب ارز و خصوصی سازی پول در ذهن داشت^۱. همان طور که از عناوین این کتاب ها پیداست، هایک به بررسی پیامدها و دلالت های ارزش های رقابتی پرداخته است (از جمله جایگزین هایی که بخش خصوصی می تواند برای ارزش های دستوری رسمی تدارک ببینید)، و البته ارزش های خصوصی در ذهن هایک شباهت زیادی به ارزش های دستوری دارند: یعنی غیرقابل بازرخید هستند، و ارزش هر ارز خصوصی نسبت به سایر ارزها (چه سایر ارزش های خصوصی و چه ارزش های دستوری) شناور است. در واقع، گرچه نوشته های هایک بیش از هر چیز دیگری در ظهور پدیده ای که در دهه ۱۹۸۰ با عنوان «مکتب بانکداری آزاد مدرن»^۲ شهرت یافت اثرگذار بود، اما خود هایک در نوشته هایی که در مورد منتشرکنندگان رقابتی «پول های بانکی» قابل بازرخید منتشر کرد، «بانکداری آزاد» را رد کرد^۳.

موضع هایک تا حدی دچار تناقض بود، زیرا مطمئناً هایک از شواهد تاریخی موفقیت آمیز «نظام بانکداری آزاد» (نظیر تجربه اسکاتلند) آگاه بود، اما ارزش های خصوصی غیرقابل بازرخید که مورد علاقه او بودند، در آن زمان کاملاً فرضی بودند و تجربه نشده بودند. افزون بر این، دلایل متقاعدکننده ای وجود داشت که چنین ارزیابی هرگز نمی تواند اعتماد عمومی را جلب کنند. تا وقتی که بیت کوین ظهور کند

1 F.A. Hayek, Choice in Currency: A Way to Stop Inflation, London: The Institute of Economics Affairs, 1976; and idem., Denationalisation of Money: The Argument Refined, London: The Institute of Economic Affairs, 1978.

2 Modern free banking school

3 See my article, پ, Hayek and Free Banking, Alt-M, July 18, 2015.

(یعنی باید بیش از سه دهه سپری می‌شد)، وجود یک ارزش خصوصی غیرقابل بازخريد که «قابل اعتماد» باشد (یعنی نتوان حجم آن را خودسرانه و دلبخواهی افزایش داد) امکان‌پذیر نبود.

ظهور کریپتوکارنسی‌های غیرقابل بازخريد که ارزش آن‌ها شناور است اخیراً سبب شده است شاهد ظهور «استیبل‌کوین‌ها»^۱ باشیم که گردش آن‌ها شباهت زیادی به «پول‌های بانکی» خصوصی قدیمی دارد و افرادی که آن‌ها را نگه می‌دارند می‌توانند آن‌ها را در ازای دریافت ارزهای دستوری بازخريد کنند. ظهور استیبل‌کوین‌ها سبب شده است علاقه به پژوهش در مورد «بانکداری آزاد» به منظور افزایش بینش‌ها و آگاهی‌هایی که می‌توانند برای مقررات‌گذاری در این حوزه مفید باشند، به‌طور کاملاً طبیعی احیا شود؛ مایهٔ مسرت است که ببینم (علی‌رغم این که کتابم تازه منتشر نشده است) برخی از فارسی‌زبانان به این دلیل (افزون بر سایر دلایلی که ممکن است داشته باشند) مایل باشند آن را مطالعه کنند.

جورج سلجین

دوازدهم فوریهٔ ۲۰۲۲

مقدمه نویسنده

اغلب اقتصاددانان باور دارند که «پول نمی‌تواند خودتنظیم‌گر باشد». در این کتاب چنین باوری را به چالش خواهم کشید؛ و به این منظور، در برخی موارد از مباحثی که به «بنیان‌های خرد تئوری پولی»^۱ موسوم است نیز استفاده خواهم کرد تا قوام بحث را تقویت کنم.

من نیز نظیر بسیاری از دانش‌پژوهان معاصر که درباره بانکداری آزاد کنکاش کرده‌اند، پس از مطالعه کتاب خصوصی‌سازی پول (۱۹۷۸)^۲ نوشته فریدریش فون هایک^۳ به این موضوع علاقه‌مند شدم. هایک در آن تک‌نگاری^۴ استدلال می‌کند وجود رقابت در انتشار پول می‌تواند سبب شود نظم و ثبات پولی، به مراتب بیشتر و بهتر از چیزی باشد که بانک‌های مرکزی می‌توانند ایجاد کنند. استدلال هایک، هم با تفسیر سنتی از تاریخ (به‌ویژه تاریخ ایالات متحده آمریکا) در تضاد بود و هم با تئوری‌های اقتصاد متعارف. پس از این‌که از سوی هایک به چالش کشیده شدم، تصمیم گرفتم توسعه نهاد‌های پول و بانکداری را در ایالات متحده مرور و بررسی کنم و متقاعد شدم که مقررات نابخردانه و نادرست، بیش از فقدان بانک مرکزی می‌تواند توضیح دهد که چرا نظام پولی ما در گذشته (وزمان حال) دچار نارسایی و نقصان بوده است. مواجهه من با نسخه‌های دست‌نویس برخی از فصول کتاب بانکداری آزاد در بریتانیا^۵ نوشته لورنس وایت^۶، مرحله دیگری از کنکاش در این موضوع بود. یکی از فصول کتاب توصیف می‌کند که اسکاتلند در قرن نوزدهم یک نظام بانکی بدون مقررات‌گذاری مرکزی^۷ و موفق را تجربه کرد؛ و علیه دیدگاهی که ادعا می‌کرد نظام‌های

1 Microfoundations of monetary theory

2 Denationalisation of Money

3 Friedrich August von Hayek

4 Monograph

5 Free Banking in Britain (1984d)

6 Lawrence White

7 Unregulated banking system

بانکی بدون مقررات‌گذاری مرکزی با شکست مواجه شدند، مستندات زیادی ارائه کرده است. فصل دیگری از این کتاب به بررسی مختصر و اجمالی تئوری بانکداری آزاد اختصاص دارد و توضیح می‌دهد که چگونه رقابت می‌تواند عرضه پول را به نحوی باثبات و یکنواخت تنظیم کند. علاقه‌ای که به بانکداری آزاد داشتم پس از مطالعه کتاب وایت به اشتیاق تبدیل شد؛ و ضمناً به نظر می‌رسید به کارهای تئوریک جامع‌تر و مفصل‌تری نیاز است که هم بانکداری آزاد را به عنوان یک نظام پولی که ظاهراً در گذشته وجود داشته است بررسی کند و هم آن را به عنوان یک نظام پولی که در آینده می‌تواند مستقر باشد ارزیابی کند. نهایتاً توانستم این پروژه را به عنوان رساله دکتری خودم در دپارتمان اقتصاد دانشگاه نیویورک به انجام برسانم؛ و این کتاب پس از بازنگری‌های متعدد در آن رساله نوشته شده است.

از پروفیسور وایت بسیار سپاسگزارم؛ ایشان هم الهام‌بخش من برای این مطالعات و نگاشتن این کتاب بودند و هم از آغاز تا تکمیل این مطالعات توانستم از کمک‌های ایشان (به عنوان رئیس کمیته‌ای که مسئولیت رساله من به آن‌ها واگذار شده بود) بهره‌مند باشم. همچنین کرت شولر^۱ از حیث کمک‌های فکری و تئوریک دین بزرگی به گردن من دارد؛ پژوهش‌های ایشان درباره بانکداری آزاد، حقایق سودمند بسیاری را آشکار کرده است. ایشان نتایج پژوهش‌هایشان را سخاوتمندانه با من در میان گذاشتند و مشاهده اشتیاق ایشان به این موضوع، همیشه مایه ترغیب و تشویق من بوده است. دست آخر باید از برخی پژوهشگران به دلیل مشارکت‌های علمی‌شان تشکر کنم: ریچارد تیمبرلیک^۲ از دانشگاه جورجیا، ریچارد ایبلینگ^۳ از دانشگاه دالاس. و همچنین اعضای کمیته رساله من: جسی بن جیب^۴، کلایو بول^۵ و جوناس پراگر^۶ از دانشگاه نیویورک و آنا شورتر^۷ از دفتر ملی تحقیقات اقتصادی^۸.

1 Kurt Schuler

2 Richard H Timberlake, Jr.

3 Richard Ebeling

4 Jesse Benhabib

5 Clive Bull

6 Jonas Prager

7 Anna J. Schwartz

8 National Bureau of Economic Research

برای تکمیل رساله از حمایت‌های مالی متعددی بهره‌مند شدم؛ شامل برنامه پژوهشی اقتصاد اُتریشی در دانشگاه نیویورک^۱ که طی سه‌ونیم سال دوره دکتری تداوم داشت و مایلم به‌طور ویژه از ایزرائیل کرزنر^۲ برای حمایت‌هایی که به خرج داد تا مشارکت من در این برنامه دوام داشته باشد قدردانی کنم. مؤسسه میزس دانشگاه آوبرون^۳ نیز یک بورسیه تابستانی در سال ۱۹۸۴ به من اعطا کرد که باید از دکترراکول^۴ به این دلیل سپاسگزار باشم. و سرانجام مؤسسه مطالعات انسانی دانشگاه جورج میسون که به طرق گوناگونی به من کمک کرده است: آن‌ها جایزه بورسیه تابستانی به دانشجویان غیرمقیم را در تابستان ۱۹۸۱ به من اختصاص دادند و در تابستان ۱۹۸۵ نیز یک بورسیه پژوهشی افراد مقیم به من اعطا کردند. بخش عمده‌ای از این کار در بهار و اواخر تابستان ۱۹۸۵ (که در استخدام این مؤسسه بودم) انجام شده است و بنابراین باید از همکارانم در این مؤسسه سپاسگزار باشم، و به‌ویژه از والتر گریندر^۵ که سبب شد نگارش این کتاب از وظیفه‌ای ملالت‌بار و آزاردهنده به مسئولیتی دلپذیر و مطلوب تبدیل شود. افزون بر حمایت‌های مالی و مشارکت‌های فکری فوق‌الذکر، از کمک‌های دیگری نیز (از افراد و مؤسسات گوناگون) بهره‌مند بوده‌ام و مایلم به‌طور خاص تشکر کنم از: کارن کش^۶ و کولین مورتا^۷ در مرکز مطالعات فرایندهای بازار دانشگاه جورج میسون^۸، ماری بلک‌ول^۹ و جین پری^{۱۰} در مرکز مطالعات فرایندهای جهانی دانشگاه جورج میسون^{۱۱} که در نگارش نسخه پایانی این کتاب به من کمک کرده‌اند؛ پائولا جِسکاویچ^{۱۲} از دفتر امانات بین‌کتابخانه‌ای کتابخانه بابست^{۱۳} دانشگاه نیویورک که

1 Austrian Economics Program at New York University

2 Israel MKirzner

3 The Mises Institute of Auburn University

4 Llewellyn Rockwell, Jr.

5 Walter Grinder

6 Karen Cash

7 Colleen Morreta

8 Center for the Study of Market Processes

9 Mary Blackwell

10 Jean Berry

11 Word Processing Center

12 Paula Jescavage

13 Interlibrary Loan Office at Bobst Memorial Library

کمک‌های او در دسترسی من به صدها مقاله و کتاب نادر و کمیاب بسیار مؤثر بود؛ و برادرم پیتر سلجین برای مشاوره‌های^۱ سازنده‌ای که درباره نحوه نگارش به من داد. در پایان برای همراهی‌ها و حمایت‌های اخلاقی طی چهار سال سخت تا فارغ‌التحصیلی، مایلم از والدینم، پل و پینوکیو سلجین^۲ و دوستانم مارک بردی^۳، روی چایلدز^۴، چارلز فاولر^۵، آندریا وهاوی ریچ^۶، کریس رولند^۷ و باربرا شوارتز^۸ تشکر کنم.

1 Peter Selgin

2 Paul and Pinocchio Selgin

3 Mark Brady

4 Roy Childs

5 Charles Fowler

6 Andrea and Howie Rich

7 Chris Rowland

8 Barbra Schwartz

مقدمه لورنس وایت

این کتاب یکی از مهم‌ترین آثار در زمینه اقتصاد پولی است و یادآور یکی از جملاتی است که اندیشمند فاضل آقای جان هیکس^۱ در یکی از تألیفاتش نوشته است و من همیشه آن را برای دانشجویان جوان در تئوری پولی نقل می‌کنم: «تئوری‌های اقتصاد از تئوری پولی انتزاعی‌تر و غیرواقعی‌ترند؛ زیرا تئوری پولی نمی‌تواند با واقعیت رابطهٔ بلافصل نداشته باشد، درحالی‌که تئوری‌های اقتصادی گاهی از واقعیت جدا می‌شوند. تئوری پولی به نحوی به تاریخ پولی وابسته است که این نوع از وابستگی در مورد تئوری‌های اقتصادی، همیشه موضوعیت ندارد». هیکس به درستی در ادامه به دو دلیل برای ادعای فوق اشاره می‌کند. نخست اینکه، بهترین کاری که در تئوری پولی می‌توان انجام داد اغلب به اقتضای موضوعات معین و درک درست از مسائل و مشکلات پولی هر دورهٔ زمانی بستگی دارد. دوم اینکه، نهادها و مؤسسات پولی مستمراً در حال تطور و تکامل هستند و چارچوب تئوریک مناسب برای آن‌ها نیز ناگزیر چنین است.^۱

این کتاب هر دو نکتهٔ کلی هیکس را در نظر داشته است و به آن‌ها جامهٔ عمل پوشانده است؛ زیرا هم به اقتضای موضوعی معین نوشته شده و هم تکامل نهادی را لحاظ کرده است؛ به اقتضای موضوعی معین است زیرا به یک مسئله و مشکل پولی عصر حاضر می‌پردازد و آن مشکل معین عبارت است از شکست بانکداری مرکزی در تأمین ثبات اقتصاد کلان که هواداران بانکداری مرکزی قول آن را داده بودند. به‌طور خاص، نظام فدرال رزور^۲ نتوانسته است وظایف و تعهدات خود را ایفا کند. این کتاب، جایگزینی نویدبخش و حائز امیدواری ارائه داده است. پیشنهاد این کتاب با توسعهٔ تکاملی نهادها، چه برای گذشتهٔ نزدیک و چه برای آیندهٔ پیش‌بینی‌پذیر، سازگار است؛ زیرا بر افزایش رقابت‌پذیری و مقررات‌زدایی بخشی در بانکداری و بازارهای مالی

1 John Hicks

2 The Federal Reserve System

دلال‌ت دارد. تبیین این کتاب از نظام بانکداری آزاد، به‌نحو شایسته‌ای در مرزهای [علمی و عملی] حرکت به سوی لسه‌فرپولی^۱ قرار گرفته است.

در گذشته نه چندان دور، مباحثات درباره نقش دولت در نظام پولی تا حد زیادی صرفاً عبارت بود از توصیه‌های تناقض‌آلودی که درباره فعالیت‌های روزانه به مقامات پولی ارائه می‌شد [و هرروز مسیر متفاوتی در پیش می‌گرفت]. شمار اندکی از افراد بودند که درباره محدود کردن مقامات پولی با استفاده از قواعد اساسی^۲ صحبت کنند و صدایشان به گوش برسد. مایه خوشحالی است که در سال‌های اخیر، گزینه‌های بدیل سیاست پولی در سطوح حرفه‌ای علمی و حتی گفتمان‌های سیاسی، در گستره وسیع‌تری مطرح می‌شوند تا بتوانند در آینده بدون نیاز به مقامات پولی، اجرای سیاست پولی را پیاده‌سازی و امکان‌پذیر کنند. پرسشی که هم‌اکنون با آن مواجه هستیم این است که کدام الگوی ایده‌آل امکان‌پذیرتر است: یک الگوی ایده‌آل مربوط می‌شود به بوروکراسی پولی که تصویری مکانیکی [از تئوری و سیاست پولی] دارد و مایل است کارایی را با اقدامات غیرسیاسی و با اتکا به خیرخواهی [بوروکرات‌ها] فراهم کند و الگوی ایده‌آل دیگر، نظام پولی کاملاً خصوصی و متکی بر انضباط برخاسته از بازار را توصیف می‌کند. شواهد تاریخی درباره نظام‌های پولی پیشین که بدون بانک مرکزی اداره می‌شدند طبیعتاً در این بحث مهم است. نخستین فصل این کتاب به خلاصه‌ای مفید و سودمند از این شواهد و مستندات اختصاص دارد. اما شواهد و مستندات تجربی باید در پرتو تئوری تفسیر شوند. این تفسیر، به درک تئوریک از بانکداری آزاد نیاز دارد که این کتاب در بیشتر موارد به خوبی از عهده ارائه آن برآمده است. تصریح و توسعه تئوری بانکداری آزاد بدون تردید نیاز فوری و حاد امروز است؛ زیرا حتی اقتصاددانان بدون تعصب که به نظام‌های پولی بدیل و جایگزین علاقه وافر دارند نیز در پرداختن به بانکداری آزاد قصور به خرج داده‌اند؛ رابرت بارو^۳ در این زمینه

1 Monetary laissez-faire

2 Constitutional rules

3 Robert J. Barro

می‌نویسد: «عملکرد نظام پولی خصوصی و غیرکالایی^۱ (دست کم از سوی من) به خوبی درک نشده است»^۲.

تبیین الگوی عرضه پول متعارف در کتب درسی دانشگاهی با فرض انحصار بانک مرکزی در انتشار ارز^۳ و الزام به نگهداری اندوخته برای سپرده‌های دیداری^۴ آغاز می‌شود. سلجین تئوری عرضه پول تحت شرایط بانکداری آزاد را، هم مورد بازنگری و بازسازی قرار داده و هم توسعه داده است؛ یعنی شرایطی که بانک‌های رقابتی خصوصی به لحاظ قانونی هیچ محدودیتی در انتشار و خلق ارز و سپرده‌های دیداری ندارند و از سوی نیروهای بازار مجبور می‌شوند همیشه به تعهدات خود در مورد قابلیت بازخرید^۵ بدهی‌های خود با پول بیرونی^۶ پایبند بمانند. مایه^۷ شگفتی است که به‌رغم افزایش گرایش‌های حرفه‌ای علمی به نظام‌های پولی بدیل و جایگزین در سال‌های اخیر، کارهای بسیار اندکی در این زمینه انجام شده است. خوشبختانه کوشش ناچیز تئوریک من^۳، اکنون با چندین گام بلندتر که سلجین برای ارائه تئوری مدرن بانکداری آزاد برداشت، به ثمر نهشته است.

این کتاب تکنیک‌های پر قدرت و پیچیده ریاضی را توسعه نمی‌دهد، بلکه نقطه قوت تئوریک آن به نتایج شگفت‌انگیزی برمی‌گردد که از کاربرد فکورانه و بدیع ایده‌های پولی و بانکی مأنوس و قابل فهم گرفته شده است. نتایج محوری و اصلی کتاب نشان می‌دهد «قاعده اندوخته‌های اضافی^۶» (که براساس آن بانک‌های رقابتی نمی‌توانند بدهی‌های خود را بیش از حجم اندوخته‌های اضافی منبسط کنند) درباره انتشار نوت^۷ [به جای واژه «نوت» در ادامه متن این کتاب از واژه «پول بانکی» استفاده خواهیم کرد؛ این واژه پیش‌تر به پول‌های کاغذی اشاره داشت، ولی امروزه سایر انواع ارز را نیز شامل می‌شود] نیز دقیقاً همان کارکردی را دارد که در مورد بانک‌های منتشرکننده

1 Private, Noncommodity Monetary System

2 Currency

3 Demand deposit

4 Redeemable

5 Outside money

6 Rule of excess reserves

7 A banknote (often known as a bill (in the US and Canada), paper money, or simply a note)

سپرده‌های دیداری داشت و ما با فرایند آن به خوبی آشنا بودیم؛ البته مشروط براین‌که نگه‌دارندگان پول با همه انواع «پول‌های بانکی» رفتار یکسان نداشته باشند [منظور این است که از سوی دولت مجبور به این کار نشوند]. به هر حال این قاعده درباره منتشرکننده انحصاری «پول بانکی» کارایی ندارد.

نکته‌ای که پیگیری این بحث را بیش از پیش تهییج می‌کند این است که معلوم می‌شود وقتی تقاضای نگهداری پول درونی^۱ افزایش می‌یابد، انتشار «پول‌های بانکی» با محدودیت بیشتری مواجه می‌شوند و در نتیجه، کم و کیف انبساط بدهی‌ها و دارایی‌های بانک‌ها بر اساس ملاحظات تعادل بازار اعتبار^۲ تعیین می‌شود. بانک می‌تواند در پاسخ به جابجایی تقاضا، بدهی‌هایش را تغییر دهد، حتی اگر تغییری در حجم اندوخته‌هایش اتفاق نیفتاده باشد؛ زیرا هر مقدار افزایش که در تقاضای نگهداری پول رخ داده باشد به این معناست که نرخ گردش پول نیز به همان تناسب کاهش یافته است، و از این رو نسبت بهینه اندوخته‌ها (ذخایر) نیز کاهش یافته است. تئوری ذخایر بهینه^۳ که از سوی سلجین ارائه شده است، دیدگاه مکانیکی «نسبت ثابت ذخایر» را به چالش کشیده و تضعیف می‌کند و تغییرات در نسبت‌های اندوخته‌های بانکی را به تغییرات در ضریب تکاثر پول^۴ گره می‌زند. دیدگاه متعارف این است که هیچ نیروی اقتصادی [در غیاب بانک مرکزی]، انبساط هماهنگ بانک‌ها را هدایت نمی‌کند و نکته شگفت‌انگیز و بدیع دیگر [این کتاب] در مباحث پیش‌رو این است که این دیدگاه متعارف را [بر اساس ادله تئوریک] مردود شمرده است.

فصول پایانی کتاب شامل مقایسه‌هایی سودمند از مسائلی است که بانکداری آزاد و بانکداری مرکزی باید با آن‌ها مواجه شوند. نشان داده شده برای این‌که بانک مرکزی بتواند رفتاری خنثی داشته باشد [منظور این است که بتواند خنثایی پول را حفظ کند] با یک نارسایی و کمبود جدی مواجه است؛ و آن نقصان عبارت است سازوکار بازخورد

1 Inside money

2 Credit-market

3 The theory of optimal reserves

4 Constant reserve ratio

5 Money multiplier

بازاری^۱ که اطلاعات [کافی و درست] درباره عرضه پول برای بانک‌های رقابتی فراهم می‌کند. تأمین و تداوم توأمان تعادل ارز و سپرده به‌ویژه تحت بانکداری مرکزی بسیار دشوارتر است. بروز اختلالات و نارسایی‌های گوناگونی که به نظام بانکداری آزاد نسبت داده شده است، یا ابداً متقاعدکننده نیستند، یا تحت بانکداری مرکزی با شدت بیشتری بروز می‌کنند.

فصل پایانی شامل پیشنهاد سلجین برای اصلاحات پولی است که بر اساس نتایجی که ایشان بر اساس ثبات و کارآمدی بانکداری آزاد گرفته‌اند ارائه شده است. این فصل کاملاً متقاعدکننده و گویاست و نیازی نیست در اینجا از مزیت‌ها و محاسن آن چیزی بگویم. اما شاید بتوانم خوش‌بینی خود را در این خصوص ابراز کنم که پیشنهاد سلجین برای همگرایی و اتحاد همه هواداران برنامه‌های پژوهشی و اجرایی مختلف در این حوزه (که شاید گاهی لازم باشد از تنوع آن‌ها با تأکید زیادی یاد کنیم)، امید زیادی ایجاد کرده است؛ از جمله رویکرد ثبات پولی مبتنی بر لسه‌فر، رویکرد خصوصی‌سازی پول، رویکرد برچیدن محدودیت‌های قانونی انتشار پول خصوصی، رویکرد بانکداری آزاد و رویکرد پایه پولی ثابت (که سخت‌گیرانه‌ترین مقررات پولی را مد نظر دارد)^۴.

با توجه به این‌که (به‌عنوان مشاور در دانشگاه نیویورک) در آن رساله دکتری که سنگ بنای این کتاب است شخصاً مشارکت داشته‌ام، شاید چندان مناسب نباشد که احساسات شخصی خود را درباره آن بیان کنم. توماس سارجنت^۲ (در یکی از مجموعه مصاحبه‌هایی که آرجو کلامر^۳ با اقتصاددانان انجام داده است)^۵ می‌گوید بیشترین و بالاترین حس رضایت و مسرت وقتی به او دست می‌دهد که به‌عنوان اقتصاددان مشاهده می‌کند یکی از دانشجویانش از او پیشی گرفته است: «وقتی می‌بینید دانشجویی که وقتی برای اولین بار به کلاس آمد هیچ‌چیز نمی‌دانست ولی امروز در حال ابداع چیزهایی است که روزی درک آن برای شما بسیار دشوار بود و

1 Market feedback mechanism

2 Thomas J. Sargent

3 Arjo Klammer

استدلال‌هایی دارد که حتی نمی‌توانستید فکرش را بکنید [بالاترین حس رضایت را تجربه می‌کنید]. ضمناً بسیار دلپذیر و خوشایند است که برخی از آن‌ها این حس را به شما می‌دهند که روی شانه‌های شما ایستاده‌اند». می‌توانم بگویم توصیف سارجنت به خوبی احساس من را درباره کار جورج سلجین بیان می‌کند و بدون تردید از این که بگویم او سابقاً دانشجوی من بوده است احساس افتخار و سرافرازی می‌کنم.

بالین حال باید بگویم برخی از جنبه‌های توصیف فوق [در مورد جورج سلجین] صدق نمی‌کنند. نخست این که فکر نمی‌کنم کلاس درس چیزی به سلجین آموخته باشد. و مهم‌ترین که فکر نمی‌کنم «وقتی برای اولین به کلاس آمد» چیزی نمی‌دانست. در واقع وقتی او در پاییز ۱۹۸۱ به دانشگاه نیویورک آمد می‌دانست که رساله‌اش را درباره بانکداری آزاد خواهد نوشت؛ گرچه به همه آن چیزی که نهایتاً نوشت کاملاً واقف نبود (و بنابراین هنوز بهانه‌ای وجود دارد که فکر کنم من هم به این کار کمک کرده‌ام؛ و این فرصت خودستایی یکی از مهم‌ترین پاداش‌هایی است که به اهالی حرفه‌های آکادمیک داده می‌شود) ولی نمی‌توانم بگویم او «این حس را به من می‌دهد». حتی نمی‌توانم بگویم سلجین روی شانه‌های من ایستاده است؛ تازه اصلاً اگر روی شانه‌های کسی ایستاده باشد. وسعت و عمق مطالعات خودجوش او در تئوری پولی در سراسر متن این کتاب مشهود است و شاید تأثیرگذارترین جنبه آن باشد. از همان ابتدا، ما شاگرد و معلم نبودیم، بلکه دو همکار بودیم که مسیرهای پژوهشی مکمل را دنبال می‌کردیم. بسیار موجب مسرت است که می‌بینم اثر همکارم به زیور طبع آراسته شده است.

ژوئن ۱۹۸۷ نیویورک

لورنس اچ. وایت

1. John Hicks, "Monetary Theory and History-An Attempt at Perspective," in Critical Essays in Monetary Theory (Oxford: Clarendon Press, 1967), pp. 156-57.

2. Robert J. Barrow, "United States Inflation and the Choice of a Monetary Standard," in Robert E. Hall, ed., Inflation: Causes and Effects (Chicago: University of Chicago Press for the National Bureau of Economic Research, 1982), p. 110 n. 2.

3. Lawrence H. White, *Free Banking in Britain: Theory, Experience, and Debate. 1800-1845* (Cambridge: Cambridge University Press, 1984), Ch. 1.

4. have in mind such economists as F. A. Hayek, Roland Vaubel, Leland B. Yeager, Gerald P. O'Driscoll, Jr., Neil Wallace, myself, and Milton Friedman. All but Wallace are represented in chapters 13-18 of James A. Dorn and Anna J. Schwartz, eds., *The Search for Stable Money* (Chicago: University of Chicago Press, 1987).

5. Arjo Klamer, *Conversations with Economists: New Classical Economists and Opponents Speak Out on the Current Controversy in Macroeconomics* (Totowa, N.J.: Rowman & Allanheld, 1984). p. 78.

بخش نخست: چارچوب بحث

۱. چشم انداز بحث

از زمان آدام اسمیت^۱ یک قاعده کلی به اندیشه‌ها و سیاست‌های اقتصاد جریان اصلی (یا اقتصاد متعارف) جهت داده است، مبنی بر این که رقابت در تولید می‌تواند منافع مصرف‌کنندگان را تأمین کند و انحصار در تولید با منافع آن‌ها در تضاد است. این قاعده کلی در مورد اغلب بنگاه به کار گرفته شده، اما انتشار ارزش از این قاعده مُستثنا شده است. در قرن‌های هفدهم، هجدهم و نوزدهم تنها شمار اندکی از نظریه‌پردازان به تأسیس بانک‌های دارای انحصار یا شبه‌انحصار در انتشار ارزش از سوی دولت‌ها (بانک‌هایی که بر بازار [با استفاده از زور و اجبار] غلبه داشتند) اعتراض داشتند؛ برخی از همین بانک‌ها به مرور زمان به شکل بانک مرکزی (به عنوان بانکی که انحصار در عرضه ارزش را در اختیار دارد ولی فرض بر این است که رفتاری خیرخواهانه و از سروظیفه شناسی خواهد داشت) درآمدند و به عنوان بخشی ضروری و تفکیک‌ناپذیر از سیاست پولی ملی در نظر گرفته شدند.

در نتیجه این تحولات، تئوری و دلالت‌های عرضه غیرمتمرکز و بدون مقررات‌گذاری مرکزی ارزش تا حد زیادی نادیده گرفته شده است. در واقع، بانک‌های مرکزی آن قدر بدیهی قلمداد شده‌اند که برای سال‌های متمادی هیچ تلاشی برای بررسی و آزمون نظام‌های پولی بدیل و جایگزین (حتی برای این که نشان دهند چرا ممکن است این نظام‌های پولی بدیل و جایگزین شکست بخورند) انجام نشده است. با این حال، اخیراً به دلیل عملکرد ضعیف بانک‌های مرکزی، دوباره گرایش‌هایی به بانکداری بدون مقررات‌گذاری مرکزی^۲ یا «بانکداری آزاد»^۳ با عرضه ارزش غیرمتمرکز ایجاد شده است. فریدریش فون هایک با نوشته پیشگام و آوانگارد خود

1 Adam Smith

2 Unregulated banking

3 Free banking

انتخاب ارز (۱۹۷۶)^۱ و آن تک‌نگاری که اخیراً با عنوان *خصوصی‌سازی پول* (۱۹۷۸)^۲ منتشر کرده است، این دیدگاه را که دولت در تأمین واسطه مبادله بر بنگاه‌های خصوصی مزیت دارد به چالش کشید. نوشته‌های هایک، دریچه‌ها و دروازه‌هایی به حوزه کاملاً جدیدی از پژوهش گشود که پیش‌تر کارهای متعددی در آن حوزه انجام شده بود، اما بیشتر مطالعات به تاریخ نظام بانکی غیرمتمرکز مربوط می‌شدند. این مطالعات نشان می‌دهند نظام‌های پولی پیشین که در انتشار ارز از رویکرد غیرمتمرکز استفاده می‌کردند و در واقع از کمترین سطح مقررات‌گذاری برخوردار بودند، نسبتاً خوب کار می‌کردند، درحالی‌که آن دسته از نظام‌های پولی که با انواع مقررات بازدارنده درگیر بودند، عملکرد به مراتب ضعیف‌تری داشتند^۳. این مطالعات توانسته‌اند این ادعا را که بانکداری آزاد در گذشته شکست خورده است، با تردید جدی مواجه کرده و زیر سؤال ببرند و بدین ترتیب لازم است پژوهش‌های جدیدی انجام شود تا ویژگی‌های عملیاتی بانکداری آزاد را در مقایسه با ویژگی‌های عملیاتی بانکداری مرکزی بررسی کنند.

اهداف و چارچوب‌های طرح این پژوهش

این پژوهش سه هدف را دنبال می‌کند. هدف اصلی این است که درک تئوریک از بانکداری آزاد را ترقی دهیم. علی‌رغم این‌که اخیراً کارهای تجربی شایسته‌ای ارائه شده‌اند، تئوری بانکداری آزاد کمابیش در همان جایی باقی مانده است که ادبیات آن را *ورا اسمیت* (۱۹۳۶)^۳ مرور کرده است. دومین هدف این است که بتوانیم از تئوری بانکداری آزاد برای نقد نظام‌های پولی مبتنی بر عرضه انحصاری ارز (شامل همه نظام‌های مبتنی بر بانکداری مرکزی) استفاده کنیم. سومین هدف این است که با این پژوهش بتوانیم روش‌ها و ابزارهای عملی برای بهبود ترتیبات فعلی پولی و بانکی پیشنهاد کنیم.

1 Choice in Currency (1976)

2 Denationalisation of Money (1978)

3 Vera Smith (1936)

نمایه

آلمان، ۱۶۰، ۲۷۱	۲۷۶، ۲۷۵، ۲۷۴، ۲۷۳، ۲۷۲، ۲۷۱
آخرین وام‌دهنده، ۱۱، ۴۲، ۲۶۹، ۲۷۰،	۲۸۲، ۲۸۱، ۲۸۰، ۲۷۹، ۲۷۸، ۲۷۷
۳۴۹، ۳۴۸، ۳۴۷، ۳۲۱، ۲۷۴، ۲۷۱	۳۰۶، ۲۹۹، ۲۹۸، ۲۹۷، ۲۸۵، ۲۸۳
۳۵۲، ۳۵۰	۳۱۹، ۳۱۸، ۳۱۶، ۳۱۴، ۳۱۳، ۳۱۱، ۳۰۷
اتاق‌های تسویه بین بانکی، ۷۸، ۸۶،	۳۲۳، ۳۳۲، ۳۳۱، ۳۳۰، ۳۲۴، ۳۲۳
۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۶، ۹۷، ۱۰۴، ۱۰۶،	۳۴۳، ۳۳۸، ۳۳۷، ۳۳۶، ۳۳۵، ۳۳۴
۱۰۸، ۲۸۳، ۳۰۱، ۳۵۲، ۳۷۶، ۳۸۱، ۳۸۶	۳۵۱، ۳۵۰، ۳۴۹، ۳۴۸، ۳۴۷، ۳۴۵
اثر جانشینی بین دوره‌ای، ۲۸۸، ۲۸۹	۳۶۱، ۳۶۰، ۳۵۹، ۳۵۷، ۳۵۶، ۳۵۴
اثر فیشور، ۲۸۸، ۲۸۹	۳۷۵، ۳۷۴، ۳۷۲، ۳۷۰، ۳۶۶، ۳۶۳
ادوار تجاری، ۱۴۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۳۱۲	۳۸۴، ۳۸۳، ۳۸۰
ادوارد شاور، ۱۲۸	ارزهای دستوری، ۱۹، ۲۰، ۶۵، ۳۷۷
ادوین کنن، ۱۴۲، ۲۰۱	اسپانیا، ۴۸، ۶۱
ارز، ۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ۱۱، ۱۹، ۲۰، ۲۷، ۲۹،	استاندارد طلا، ۱۸، ۵۱، ۵۲، ۱۳۵، ۲۲۶،
۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۳، ۵۱، ۵۵،	۲۹۱، ۲۹۶، ۳۰۸، ۳۱۰، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵،
۵۶، ۵۷، ۵۸، ۶۰، ۶۱، ۹۱، ۹۲، ۱۰۰، ۱۱۱،	۳۱۶، ۳۳۸، ۳۷۷، ۳۸۴
۱۱۷، ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶،	استاندارد کالایی، ۱۸، ۲۷۷، ۲۹۷، ۳۰۹،
۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۸، ۱۶۹،	۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۴، ۳۴۵، ۳۷۱
۱۷۳، ۱۷۶، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲،	استرالیا، ۱۰، ۵۱، ۵۳، ۱۳۵، ۱۳۶،
۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۲۱، ۲۲۵،	اشتغال کامل، ۱۱، ۱۵۳، ۲۲۶، ۲۴۰، ۳۲۱،
۲۲۶، ۲۳۷، ۲۳۶، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۹، ۲۵۰،	۳۳۱، ۳۳۲
۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶،	اصلاحات پولی، ۷، ۱۱، ۲۹، ۳۷، ۲۹۰،
۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳،	۳۱۵، ۳۲۲، ۳۶۵، ۳۸۰
۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰،	الکس مک‌لئود، ۱۴۳

الموس ویکر، ۲۷۲	بانک انگلستان، ۴۰، ۱۳۴، ۲۶۷، ۲۶۸،
انباز، ۶۶، ۷۱، ۷۲، ۷۴، ۱۴۶، ۱۵۹، ۲۴۵،	۲۶۹، ۲۷۰، ۲۸۱، ۳۴۷، ۳۴۹، ۳۵۰،
۳۷۶، ۳۴۷	۳۵۳
انبساط اعتباری، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱۱، ۱۲۴،	بانک سافیک، ۵۸، ۸۹، ۱۰۶، ۱۲۷، ۱۹۷،
۱۳۸، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۴، ۱۷۱، ۱۷۱،	بانک فرانسه، ۴۷، ۶۱
۱۷۴، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷،	بانک مرکزی چین، ۴۵
۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۹، ۲۳۸، ۲۵۷،	بانکداری آزاد، ۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱،
آنتروپورنشیپ، ۲۱۶	۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۶، ۲۷،
انحصار طبیعی، ۱۱، ۷۰، ۹۲، ۱۰۷، ۳۲۱،	۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰،
۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۷، ۳۳۸،	۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۵۰، ۵۲، ۵۳، ۵۴،
انگلستان، ۴۰، ۵۱، ۸۸، ۱۳۴، ۲۶۶،	۵۸، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۵، ۷۹، ۸۵، ۹۲، ۹۵،
۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۸۱، ۳۳۰،	۹۷، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۲۶،
۳۴۷، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۳، ۳۶۳،	۱۲۸، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۴، ۱۵۴، ۱۵۸، ۱۶۰،
ایتالیا، ۴۹، ۵۰، ۶۲، ۷۶، ۱۰۳	۱۶۴، ۱۶۷، ۱۷۹، ۱۸۲، ۱۸۶، ۱۹۰، ۱۹۱،
بازخرید، ۱۹، ۲۰، ۲۷، ۳۸، ۴۱، ۴۴، ۴۶،	۱۹۲، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۴، ۲۰۸،
۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۸، ۶۱، ۶۳، ۷۵، ۷۹، ۸۱،	۲۰۹، ۲۱۱، ۲۱۳، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۳۴، ۲۳۵،
۸۲، ۸۳، ۸۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۱۳، ۱۱۷،	۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۴۹، ۲۵۴،
۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۳۲،	۲۵۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۷۸،
۱۳۹، ۱۴۴، ۱۶۰، ۱۶۸، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۵،	۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱،
۱۸۲، ۱۹۷، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۵۰، ۲۵۲، ۲۵۴،	۲۹۲، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۰۲، ۳۰۵،
۲۶۷، ۲۶۸، ۲۷۱، ۲۷۷، ۲۸۱، ۲۸۲،	۳۰۶، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۴، ۳۱۵،
۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۷،	۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۶،
۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۷، ۳۲۷، ۳۲۸،	۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲،
۳۳۰، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۴۸، ۳۴۹،	۳۳۷، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۴۴، ۳۴۵،
۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۷، ۳۶۲، ۳۶۳،	۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳،
۳۷۱، ۳۷۶، ۳۸۴	۳۵۴، ۳۵۶، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۲،
بانک آزاد، ۱۰۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۳۴۶	۳۶۵، ۳۶۶، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۶، ۳۷۷،
بانک اسپانیا، ۴۸	۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷،
	بانکداری شعبه‌ای، ۳۰۹، ۳۸۶

پس انداز اجباری، ۱۰، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۵۶،
 ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۰، ۲۰۳،
 ۲۰۹، ۲۳۵، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۸۳
 پول بانکی، ۱۰، ۲۷، ۴۰، ۴۶، ۴۸، ۵۴،
 ۵۵، ۵۶، ۷۹، ۱۰۴، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۱،
 ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴،
 ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۷۲، ۳۴۴
 پول بیرونی، ۲۷، ۱۳۰، ۱۶۸، ۱۹۲، ۱۹۵،
 ۲۴۹، ۲۵۲، ۲۵۵، ۲۵۸، ۲۷۷، ۲۷۹،
 ۲۸۰، ۲۹۰، ۲۹۳، ۲۹۶، ۳۴۶، ۳۴۸،
 ۳۶۲، ۳۸۶
 پول بر قدرت، ۴۱، ۵۱، ۵۷، ۵۸، ۹۷،
 ۱۳۲، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۰۱، ۲۰۳،
 ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۸۲، ۲۹۷، ۲۹۸،
 ۲۹۹، ۳۰۴، ۳۲۹، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۰،
 ۳۵۲، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۸۱، ۳۸۳
 پول درونی، ۷، ۱۰، ۲۸، ۳۷، ۶۶، ۷۵،
 ۷۶، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۴، ۸۵، ۹۵، ۹۷،
 ۹۸، ۱۰۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۹، ۱۳۲، ۱۴۴، ۱۴۵،
 ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۳، ۱۵۵، ۱۵۷، ۱۵۸،
 ۱۶۴، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳،
 ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۵،
 ۱۸۶، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳،
 ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۵،
 ۲۰۸، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۸، ۲۳۴،
 ۲۳۵، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۰، ۲۵۲،
 ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۳، ۲۶۶،
 ۲۷۸، ۲۸۱، ۲۸۵، ۲۹۰، ۳۰۰، ۳۰۹، ۳۱۰،
 ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۳۲، ۳۳۸

بانکداری مرکزی، ۲، ۷، ۱۰، ۱۳، ۲۵، ۲۸،
 ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۵۰، ۵۳، ۵۸،
 ۶۲، ۱۶۴، ۱۸۲، ۱۹۴، ۲۱۱، ۲۱۳، ۲۲۶،
 ۲۴۳، ۲۴۷، ۲۴۹، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹،
 ۲۷۰، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۷، ۲۸۰، ۳۱۱، ۳۲۲،
 ۳۵۱، ۳۶۵
 بانک های آزاد، ۳۷، ۳۹، ۶۲، ۸۱، ۹۵،
 ۱۰۰، ۱۰۸، ۱۲۸، ۱۴۱، ۱۶۱، ۱۶۴، ۱۷۲،
 ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۸،
 ۲۲۵، ۲۳۵، ۲۴۹، ۲۵۵، ۲۵۶، ۳۰۰، ۳۰۳،
 ۳۱۰، ۳۲۳، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۴۲، ۳۴۳،
 ۳۴۵، ۳۵۲
 بانک های سپرده پذیر، ۳۸، ۹۴، ۱۱۵،
 ۱۱۶، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۹، ۱۹۳، ۱۹۴،
 ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۰، ۲۵۶،
 ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۳، ۲۶۶، ۲۷۳، ۲۸۰،
 ۳۳۷
 بانک های سپرده گذار اوراق قرضه، ۳۲۳،
 ۳۲۷، ۳۲۸
 بدهی های بانک، ۵۸، ۱۸۲، ۱۹۴، ۲۰۱،
 ۲۵۵
 بدیل های اعتباری، ۹، ۷۶، ۷۷، ۷۹،
 ۸۴، ۸۵، ۲۹۶، ۳۰۹، ۳۸۶
 برنامه ریزی مرکزی، ۲۱۵، ۲۲۳، ۲۲۴،
 ۲۳۷
 بنجامین کلاین، ۹۹، ۳۳۵
 پایه پولی، ۲۴۸، ۳۷۰، ۳۷۲

تخلیه ارزی، ۲۸۱، ۲۸۰، ۲۷۲، ۲۶۸، ۴۲، ۳۴۹، ۳۴۸	۳۵۹، ۳۴۷، ۳۴۶، ۳۴۲، ۳۴۰، ۳۳۹
تخلیه داخلی، ۳۴۸، ۱۹۹، ۱۹۸	۳۸۵، ۳۷۳
ترازهای حقیقی پول، ۲۲۸، ۱۲۹	پول دستوری، ۲۹۷، ۲۷۷، ۹۹، ۹۸، ۱۸
تسویه حساب، ۱۳۸	۳۷۱، ۳۳۸، ۳۱۹، ۳۱۲، ۳۱۱، ۳۰۸
تعادل پولی، ۱۴۱، ۱۰۹، ۳۷، ۱۰، ۹، ۷	پول کالایی، ۷۴، ۷۰، ۶۷، ۶۶، ۱۱، ۹
۱۵۱، ۱۵۰، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۴	۱۰۶، ۹۶، ۹۰، ۸۶، ۸۴، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۶
۱۷۱، ۱۶۷، ۱۶۱، ۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲	۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۰، ۱۰۷
۱۹۵، ۱۹۴، ۱۸۹، ۱۷۹، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۲	۱۶۸، ۱۶۷، ۱۵۸، ۱۵۱، ۱۴۴، ۱۳۸، ۱۳۳
۲۲۷، ۲۲۶، ۲۲۲، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۰، ۱۹۹	۲۹۰، ۲۸۵، ۲۸۰، ۲۵۸، ۲۴۷، ۱۹۹، ۱۹۵
۲۴۰، ۲۳۵، ۲۳۴، ۲۳۳، ۲۲۹، ۲۲۸	۳۱۱، ۳۱۰، ۳۰۹، ۳۰۸، ۲۹۹، ۲۹۷، ۲۹۱
۲۶۲، ۲۶۰، ۲۵۹، ۲۴۹، ۲۴۷، ۲۴۶، ۲۴۳	۳۳۳، ۳۲۷، ۳۲۱، ۳۱۹، ۳۱۴، ۳۱۳
۳۶۲، ۳۳۲، ۲۹۷، ۲۸۶، ۲۷۴، ۲۶۳	۳۷۱، ۳۶۶، ۳۶۱، ۳۴۵
۳۸۶، ۳۷۰، ۳۶۸	پول‌های بانکی، ۲۸، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۰
تقاضای برای اندوخته‌های بانکی، ۱۰۱، ۱۰۰	۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۳۸
۲۰۷، ۲۰۶، ۱۷۶	۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹
تقاضای اندوخته‌های بانکی، ۱۰۱	۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۶، ۷۵، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۵۸
تهاتر، ۹۸، ۶۸، ۶۷	۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱
تورم، ۱۴۷، ۱۳۵، ۱۳۳، ۵۱، ۴۵، ۱۹، ۱۰	۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۰، ۹۹، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۲، ۹۱
۲۳۰، ۲۰۴، ۱۸۰، ۱۶۲، ۱۵۴، ۱۵۱، ۱۴۸	۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۱، ۱۰۷
۲۸۲، ۲۷۱، ۲۴۷، ۲۴۵، ۲۳۵، ۲۳۱	۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲
۳۵۳، ۳۳۲، ۳۱۹، ۳۱۳، ۲۸۸، ۲۸۷	۱۴۴، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۱
۳۸۳، ۳۷۳، ۳۶۶، ۳۵۹	۱۸۰، ۱۷۵، ۱۷۳، ۱۷۱، ۱۶۹، ۱۶۰، ۱۵۶
توماس توک، ۳۲۶	۲۲۵، ۲۲۲، ۲۰۹، ۲۰۷، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۷
توماس ساول، ۲۱۴	۲۵۵، ۲۵۴، ۲۵۲، ۲۴۵، ۲۴۴، ۲۴۳
تئوری کانزرویشین، ۲۰۵، ۱۷۹، ۱۰	۳۰۳، ۲۹۹، ۲۹۷، ۲۷۱، ۲۶۶، ۲۵۷، ۲۵۶
جان فیلیپ ورنز، ۱۸۰	۳۲۷، ۳۲۶، ۳۲۲، ۳۱۸، ۳۱۷، ۳۰۹
جان گارلی، ۱۲۸	۳۷۲، ۳۷۰، ۳۴۹، ۳۳۴، ۳۲۹، ۳۲۸
جورج کلایتون، ۱۸۱، ۱۴۵	۳۸۵، ۳۸۴، ۳۸۳، ۳۸۱، ۳۷۴، ۳۷۳
	۳۸۶

عملیات بازار باز، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۳۶۸، ۳۶۹	جوزیه دی ناردی، ۵۰ جوزف اشهائیم، ۲۰۹ جیمز بوتین، ۲۷۲ جیمز توبین، ۲۰۱
فدرال رزرو، ۵۳، ۵۷، ۶۳، ۱۰۸، ۱۳۷، ۲۴۸، ۲۶۴، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۳۴۳، ۳۵۷، ۳۶۹، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۸۱، ۳۸۴	چنین، ۴۴، ۴۵، ۹۲، ۱۰۲، ۳۲۳، ۳۶۱، ۳۸۳
فرانچسکو فرارا، ۵۰ فیلیپ کاگان، ۲۵۱ قاعدۀ اندوخته‌های اضافی، ۲۷ قانون اعداد بزرگ، ۷۳، ۸۴، ۱۷۳، ۱۸۶، ۱۸۸ قانون سی، ۱۴۸، ۱۴۹ قوانین بانکداری، ۵۵، ۶۲، ۳۰۶ کارایی، ۱۱، ۲۶، ۲۸، ۷۸، ۱۹۱، ۲۰۴، ۲۲۸، ۲۳۱، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۴۷، ۲۶۰، ۲۸۵، ۲۹۷، ۳۰۸، ۳۲۳، ۳۳۱، ۳۳۵، ۳۴۶، ۳۶۱، ۳۶۵ کارل منگر، ۶۷ کانادا، ۱۸، ۵۰، ۵۲، ۸۴، ۹۲، ۹۹، ۱۲۶، ۱۳۹، ۲۷۴، ۲۸۳، ۳۰۶، ۳۲۳، ۳۳۱، ۳۵۱، ۳۸۳ کمبریج، ۱۶۲، ۲۲۹، ۲۴۶ گربه‌های وحشی، ۵۶، ۶۳ گری گورتون، ۳۰۵، ۳۱۶ لاکلین کوری، ۲۶۱، ۲۶۲ لودویگ فون میزس، ۱۱۶، ۱۵۸، ۲۴۶، ۳۶۶ مایکل بوردو، ۲۹۰، ۲۹۱ مایکل ملوین، ۳۳۵	دام نقدینگی، ۱۵۳ ذخایر اضافی، ۲۴۳، ۲۴۹، ۲۶۴ ریکسبانک، ۴۳، ۴۴، ۳۳۷ سطح قیمت‌ها، ۷۷، ۱۲۸، ۱۳۲، ۱۵۲، ۱۹۱، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۸۹، ۳۴۲ سکه، ۴۶، ۴۹، ۶۹، ۷۰، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۹، ۸۰، ۹۵، ۱۰۳، ۱۳۱، ۱۳۹، ۱۴۳، ۲۶۷، ۲۶۹، ۲۸۲، ۳۱۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۸، ۳۳۵، ۳۴۹، ۳۵۶ سیاست پولی، ۲، ۲۶، ۳۵، ۳۸، ۳۹، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۳۴، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۸، ۲۷۰، ۲۸۹، ۳۶۰، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۸، ۳۷۰ صندوق مشترک سرمایه‌گذاری، ۹۴، ۳۰۲، ۳۷۳ ضدتورم، ۷۸، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۶۲، ۱۸۱، ۲۳۵، ۲۴۰، ۲۸۷، ۲۸۸، ۳۲۲، ۳۴۱، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۵۳، ۳۸۳ ضریب تکاثر اندوخته‌ها، ۱۰، ۱۷۲، ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۸۲، ۱۹۲، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۸، ۲۰۸

هجوم بازخريد، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰،	مداخله گرايی، ۳۸۴
۳۰۳، ۳۰۶، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱	مکتب اتریشی، ۱۴۷
هجوم به بانک ها، ۱۱، ۲۷۸، ۲۸۵، ۲۹۷،	مکتب شيكاگو، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷
۲۹۹، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸،	میلتون فریدمن، ۲۳۶، ۲۴۲، ۳۱۰، ۳۲۶،
۳۲۱، ۳۴۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۶۳،	۳۶۹، ۳۴۰
۳۷۳	ناپلئون، ۴۷
هنری تورنتون، ۲۶۷، ۲۶۸، ۳۴۷،	نقدینگی، ۴۶، ۵۷، ۸۵، ۹۱، ۹۳، ۹۵،
واسطه اعتباری، ۷۷، ۱۳۸، ۱۵۰، ۱۵۸،	۹۶، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۱۱، ۱۲۱، ۱۲۹، ۱۵۳، ۱۵۴،
۱۵۹، ۳۱۹، ۳۲۷، ۳۶۵	۱۷۶، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۰۸، ۲۲۵، ۲۵۴، ۲۶۰،
والتربجت، ۴۲، ۲۷۰	۲۶۷، ۲۶۸، ۲۹۸، ۳۰۴، ۳۳۰،
وجه قابل استقراض، ۳۶۰	۳۳۴، ۳۴۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۷۳، ۳۷۶،
ورشکستگی بانک ها، ۱۳۷، ۱۶۲، ۲۶۸،	۳۸۳
۳۰۱، ۳۸۳	نیل جاکوبی، ۱۹۲
ویلیام گرام، ۳۴۴	هجوم ارزی، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۴۹،
	۳۵۱، ۳۶۳

فهرست آثار علوم اقتصادی نشر آماره

- اصول علم اقتصاد/ کارل منگر/ ترجمه فرهاد نوع پرست، حسین فلاحی
- اصول ثروت ملل؛ یعنی اکونومی پلتیک/ ترجمه و تالیف محمدعلی فروغی/ تعلیقه و تحشیه فرهاد نوع پرست
- رویارویی کاپیتالیزم و سوسیالیزم/ استوارت میل/ ترجمه حسین فلاحی/ ویراستار فرهاد نوع پرست
- سلسله مباحثی در روش شناسی و فلسفه اقتصاد/ یداله دادگر
- مقدمه‌ای در آموزه های اقتصادی و مالی اسلام/ یداله دادگر
- لیبرالیسم حقوق طبیعی (زندگی های سعادت مند)/ گری چارثیه/ متین پدرام
- بازار آزاد و دشمنان آن/ لودویگ فون میزس/ ترجمه دکتر محمد مبینی
- نظم حسی/ هایک/ ترجمه دکتر محمد مبینی
- معرفت شناسی هایک (مقدمه‌ای بر نظم حسی)/ ویکتور ج. ونبرگ/ ترجمه دکتر محمد مبینی
- نظریه عدالت جان رالز/ دکتر محمد مبینی
- خصوصی سازی پول/ فردریک فون هایک/ ترجمه امیررضا عبدلی و محمد جوادی
- اقتصاد اتریشی به زبان ساده/ بوتکه/ ترجمه محمد جوادی
- انتخاب ارز/ فریدریش فون هایک/ ترجمه محمد جوادی
- علیه مالکیت فکری/ استفن کینسلا/ ترجمه محمد جوادی
- تئوری بانکداری آزاد/ جورج سلجین/ ترجمه محمد جوادی/ محمد سرافراز
- اقتصاد اتریشی/ استیون هورویتز/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- بیست مغلطه اقتصادی/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- استاندارد دستوری/ سیف الدین عموص/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- نظریه اعتباری پول/ آلفرد میچل اینس/ ترجمه: پیام درخشان فرد
- حکومت با پول ما چه کرده است؟/ موری روتبارد/ مترجم: شیدوش سپهرداد
- حکومت قادر مطلق/ لودویگ فون میزس/ شیدوش سپهرداد
- مداخله گرایی؛ یک تحلیل اقتصادی/ لودویگ فون میزس/ ترجمه شیدوش سپهرداد
- نابرابری درآمدی/ مهدی جعفری، عبدالله شهبازی، روح اله عبادی
- اقتصاد دیجیتال/ دکتر اسفندیار جهانگرد
- اقتصاد دیجیتال: تحلیلها و پویایی ها/ دکتر اسفندیار جهانگرد
- تحلیل های داده ستانده/ دکتر اسفندیار جهانگرد
- استاندارد بیت کوین/ سیف الدین عموص/ ترجمه محمد مبینی
- اقتصاد محیط زیست/ استیون اسمیت/ ترجمه کاظم بیابانی خامنه
- طبقه و محیط زیست/ شهرام اتفاق
- محیط زیست: سرمایه داری یا سوسیالیسم؟/ شهرام اتفاق
- تغییر اقلیم و اقتصاد بازار/ شهرام اتفاق
- اقتصاد سیاسی محیط زیست/ شهرام اتفاق

- اقتصاد مالی ریاضی / ترجمه دکتر کاظم بیابانی خامنه و سعید خزائی
- مقدمه‌ای کوتاه بر مالیه ریاضیاتی و ریسک / مارک دیویس / ترجمه دکتر کاظم بیابانی خامنه
- ۱۱۰۰ تست اقتصاد خرد میانه / دکتر عباسعلی ابونوری
- درس‌هایی در اقتصاد کلان / استیو ویلیامسون / ترجمه دکتر محمد مبینی
- بنیان‌های خرد اقتصاد کلان / استیون هورویتز / ترجمه محمد جوادی و محمد غلامی
- اقتصاد کلان دی ال اس (متن کامل) / DLS / دکتر محمد مبینی
- اقتصاد کلان نوین (ویراست جدید) / رابرت بارو / دکتر محمد مبینی
- اصول تحلیل اقتصادی خرد و کلان / یداله دادگر
- درس‌های آخرین موج خصوصی‌سازی / سید احسان خاندوزی
- اقتصاد مستمری / دیوید بلیک / ترجمه دکتر قدرت اله امام‌وردی، حسین اقبال
- اقتصاد بخش عمومی / جان لیچ / ترجمه دکتر مرجان دامن کشیده و حسین اقبال
- تعادل عمومی کاربردی / کاردنته / ترجمه مرتضی مظاهری؛ بهنام امین
- شرح بازگشت آلمان / دالیا / مهدی جعفری و همکاران
- درآمدی بر ساختارهای نهادی و فرایند توسعه / دکتر محمد ندیری و دکتر مهدی پندار
- دوروی سکه کمکهای بین المللی / سید حسین علوی لنگرودی
- تعیین اولویتهای سرمایه‌گذاری به روش تاکسونومی عددی / فرهاد نوع پرست
- نظریه آشوب / مورفی / مهران خسروزاده
- لیبرالیسم حقوق طبیعی / گری چارلیه / متین پدرام
- چالش اقتصاد اتریشی / امیرحسین شکرآبی
- رمزگشایی از رفتار مصرف‌کننده دیجیتال / پلگرینو / ترجمه دکتر سکینه سجودی
- برای یک آزادی جدید (مانیفست لیبرتارین) // روتبارد / ترجمه رامین احمدی
- بهای رفاه / تاد جی. بوخهولز / ترجمه حسین سقایی
- خطاهای سوسیالیزم / فون هایک / ترجمه حسین سقایی
- مانیفست آزادی / دیوید بوآز / ترجمه دکتر سجاد طالبی
- مسائل معرفت‌شناختی علم اقتصاد / لودویگ فون میزس / ترجمه دکتر سید عقیل حسینی و همکاران

نحوه فروش آثار

- مراجعه به سایت نشر آماره به همراه اطلاعات کتاب‌ها و خرید آنلاین
- تماس تلفنی و پیامکی با شماره تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱
- برای کسب هرگونه خبر و اطلاع به نشانی سایت اینترنتی نشر آماره مراجعه فرمایید:

www.nashreamareh.ir

